



## Textversion av Kemikaliepodden avsnitt 10 – E-handel

[Här kan du lyssna på programmet.](#)

När vi shoppar på nätet direkt från länder utanför EU finns en ökad risk för att varorna vi beställer hem innehåller förbjudna och farliga kemikalier. I det här vad myndigheter, företag och privatpersoner kan göra för en mer kemikaliesäker e-handel.

I avsnittet medverkar Agneta Westerberg, vikarierande generaldirektör för Kemikalieinspektionen, Cecilia Tisell, generaldirektör för Konsumentverket, Håvard Stjernen, Nordenchef för e-handelsföretaget Wish, Jan Bertoft, generalsekreterare för organisationen Sveriges Konsumenter och Ann Christiansson, näringspolitisk expert (miljö och kvalitet) vid Svensk Handel. Journalisten Cecilia Garne leder samtalet och podden introduceras av Björn Malmström, pressansvarig på Kemikalieinspektionen. (Publicerat den 2 september 2019)

**BJÖRN:** 0:00:13 Hej och välkomna till ett nytt avsnitt av Kemikaliepodden, en podcast för en kemikaliesmart vardag. Podden produceras av Kemikalieinspektionen som är en myndighet som arbetar för att minska riskerna för att människor och miljö skadas av kemikalier. I det här avsnittet ska vi lyssna på delar av ett samtal som vi arrangerade under Almedalsveckan i Visby, den 3 juli 2019. Samtalet handlar om risken för att vi som privatpersoner själva importerar varor med farliga och förbjudna kemikalier när vi shoppar på nätet. Vi kanske till och med, utan att själva vara medvetna om det, handlar direkt från leverantörer utanför EU där det inte finns samma lagar och regler som här om kemikalier och produktsäkerhet. I samtalet så hör vi Agneta Westerberg som är tillförordnad generaldirektör för Kemikalieinspektionen, Cecilia Tisell som är generaldirektör för Konsumentverket och Håvard

Stjernen som är Nordenchef för E-handelsföretaget Wish. Vi hör också Jan Bertoft, generalsekreterare för organisationen Sveriges Konsumenter och Ann Christiansson som är näringspolitisk expert miljö och kvalitet på Svensk Handel. Och moderator för det här samtalet är journalisten Cecilia Garme. Så vad kan konsumenter, myndigheter och företag göra för en mer kemikaliesäker e-handel? Vi lyssnar på seminariet med rubriken ”Farliga kemikalier i leksaker och elektronik – hur tacklar vi e-handelns baksida?”

MODERATOR: 0:01:58 Och jag vill börja med Agneta Westerberg, välkommen. Hon är alltså tillförordnad generaldirektör för Kemikalieinspektionen. Välkommen Agneta!

AGNETA: 0:02:05 Tackar.

[applåder]

MODERATOR: 0:02:09 Du, får man sälja varor som innehåller farliga kemikalier på den svenska marknaden?

AGNETA: 0:02:14 Nej, det får man inte. Man måste ha koll på att kemikalierna håller de krav som finns. Man får inte sälja varor med förbjudna ämnen eller sånt som är reglerat i lagstiftningen.

MODERATOR: 0:02:27 Vem har ansvaret för det?

AGNETA: 0:02:29 Först och främst företagen som sätter ut produkterna på marknaden som har det första ansvaret. Sen finns det en problematik nu med e-handeln att man blir egen importör när man står och klickar på nätet på olika sätt på webbsidor. Och då ansvarar man för det själv.

MODERATOR: 0:02:48 Du, finns det farliga ämnen då i de artiklar vi köper på nätet?

AGNETA: 0:02:51 Ja, vi har haft ett tillsynsprojekt, och där kan vi se att handel på nätet med billiga produkter, kanske framför allt elektronikprodukter också har givit höga halter av icke godkända kemikalier.

MODERATOR: 0:03:08 Just, du har med dig ...

AGNETA: 0:03:09 Jag har lite exempel.

MODERATOR: 0:03:10 Ja, giftpåsen här.

AGNETA: 0:03:11 Ja [skratt], giftpåsen. Jag ska plocka fram lite exempel på varor som vi har analyserat. Och så kan jag säga lite vad det handlar om här också. De här varorna uppfyller inte lagstiftningens krav, och de är inhandlade i e-handelsprojekt som vi hade förra året. Och vi har ett smycke här, ett halsband som innehöll 84 procent kadmium, och det är helt förkastligt. Gränsvärdet är 0,01 procent kadmium. Och den här köptes från en internationell plattform, och ...

MODERATOR: 0:03:49 Du, vad händer om man på något sätt får i sig kadmium?

AGNETA: 0:03:52 Ja, det är akut giftigt ifall man råkar svälja det här då. Om det skulle råka vara ett barn som får i sig eller så. Annars är det ett miljögift som hamnar i avfall eller så också, som orsakar problem där. Sen hade vi en ring här som också var köpt på en internationell sajt. Och det var samma sak där, 85 procent kadmium innehöll den ringen, och den är också helt förkastlig förstås, den är helt olaglig på marknaden.

- MODERATOR: 0:04:23 Ändå finns den där.
- AGNETA: 0:04:24 Ändå finns den där. Och sen hade vi ... det här syns kanske inte riktigt vad det är för någonting, men det är en hoppboll som man köper. Och den innehöll 35 procent av ett mjukgörande ämne som hette DIBP, det är lite krånglig förkortning. Men en mjukgörare där gränsvärdet är 0,3 procent. Den köptes faktiskt på en svensk plattform, så här har vi regler så vi kan sen följa upp det med förelägganden och förbud om det behövs. Samtliga de här varorna ska vi säga drogs tillbaka från marknaden när vi upptäckte.
- MODERATOR: 0:05:06 Just det. Så det ... man är mottaglig för vad ni säger?
- AGNETA: 0:05:11 Ja, när vi väl hittar dem då. De svenska företagen måste naturligtvis hålla sig till EU-lagstiftningen. Så där har vi möjligheten att ställa krav och lägga förbud om man inte drar tillbaka produkterna självmant från marknaden då. Där vi har sett de största riskerna, det är med billig elektronik. Här är ett exempel på det då, hörlurar. Billig elektronik innehåller ofta bly. Den här innehåller någonting som heter kortkedjiga klorparaffiner över de gränsvärdena som finns också. Så att här finns det en mängd olika variationer på varor. De är lätta att klicka på och få hem, men inte lagliga på den svenska marknaden.
- MODERATOR: 0:05:54 I EU finns det mycket samarbeten om det här förstås, men vad gör ni om ni upptäcker giftiga ämnen i varor som kommer ... som inte har köpts i EU så att säga eller företag som finns här?

AGNETA: 0:06:06 Då kan vi inte annat än ha dialog med de berörda företagen och vi talar om för dem vad vi har hittat, men vi kan inte förelägga, vi kan inte lägga förbud, vi kan inte lämna det till åtal.

MODERATOR: 0:06:22 Men ser ni att ni ändå kan nå dem?

AGNETA: 0:06:26 Ibland är de lätta att nå, därför att det finns uppgifter. Ibland är de jättesvåra därför att det inte finns uppgifter och kontakt ... det är svårt att få svar när vi skickar ett meddelande, så att det kan vara lite olika helt enkelt.

MODERATOR: 0:06:41 Det kan vara lite olika? Ja.

AGNETA: 0:06:42 Det är inte alltid lätt.

MODERATOR: 0:06:43 Men om ... i EU då, vad gör ni ... ni upptäcker någonting?

AGNETA: 0:06:48 Ja, då tar vi kontakt med företaget, talar om vad vi har hittat, ställer krav på att de ska ta bort varorna från marknaden så klart. Och gör de inte det, kan vi sätta saluförbud på dem och lämna det till åtal gör vi också, så åklagaren får pröva.

MODERATOR: 0:07:01 Och vad gör motsvarande myndighet i ett annat land, ett annat EU-land då?

AGNETA: 0:07:05 Ett annat EU-land gör samma sak, för vi har gemensam EU-lagstiftning och alla tillsynsmyndigheter ska agera på samma sätt oavsett EU-medlemsland.

MODERATOR: 0:07:12 Tack då så länge Agneta som kommer tillbaka om en stund.

AGNETA: 0:07:16 Jag låter de ligga här, de här grejerna här.

MODERATOR: 0:07:17 Ja, de kan få ligga kvar där. Ingen ska få äta upp dem, jag lovar det. Då kan det bli farligt. Det har blivit lättare då som sagt att handla på nätet. Och vi går då ofta till de stora internationella marknadsplattformarna, kända, Ebay till exempel eller Amazon. En annan stor aktör är Wish. Och vi har Wishes Nordenchef här, Håvard Stjernen, välkommen upp. Hallå Håvard! [applåder]

HÅVARD: 0:07:46 Hej.

MODERATOR: 0:07:47 Du, kan du kort berätta om Wish, hur stort är Wish? Vem äger det?

HÅVARD: 0:07:53 Wish är egentligen ett väldigt litet företag. Det är runt 550 ansatta totalt globalt. Det ägs av våra co-founder och CEO Peter Szulczewski, och diverse riskkapitalfonder för det mesta. Så Wish är då en plattform som många av er redan vet där vi sätter konsumenter över hela världen i kontakt med producenter över hela världen. Och då har det då organiskt grott fram att vi har sett att folk är väldigt intresserade av att köpa ting direkt från tillverkare i Kina.

MODERATOR: 0:08:34 Du, hur snabbt tar ... du sa att ni är ganska små, men hur snabbt har Wish vuxit om man säger till antalet konsumenter som handlar via er?

HÅVARD: 0:08:42 Så vi ... sällskapet blev lanserat 2010, appen som de flesta känner till, blev lanserat 2013. Nu har vi vuxit fram till runt nästan 500 miljoner sign-up:s globalt.

MODERATOR: 0:08:58 500 miljoner?

- HÅVARD: 0:08:59 Ja, nästan. Och i Sverige så har vi lite över en miljon månatliga aktiva brukare.
- MODERATOR: 0:09:06 En miljon brukare i Sverige?
- HÅVARD: 0:09:07 Ja, lite över det.
- MODERATOR: 0:09:07 Lite över en miljon, ja. Du, vad är det för typ av varor som säljs mycket i Sverige via er plattform?
- HÅVARD: 0:09:13 Så alltså Wish har 180 miljoner produkter på plattformen, så det är alla slags möjliga produkter av alla möjliga genrer. Det vi ser från våra konsumenter är att runt 60 procent av de som handlar på Wish handlar primärt för att de får tag i saker de inte får tag i på den lokala marknaden. Så väldigt mycket nischprodukter. Till exempel på sommaren så är vår toppsäljande kategori fiskeutstyrsel. Förra sommarn då vi hade en värmebölja i Norden så var våra toppsäljare våra ... pläktar eller hur man säger på svenska, en sån där fan ... fläkt. Fläkt, tack! Och air condition. Då hade det gått tomt på den lokala marknaden, så då kunde konsumenten gå ut och få tag i det direkt ifrån tillverkare. Så det är mycket olika vi säljer.
- MODERATOR: 0:10:05 Du, det är inte ni själva som säljer varorna, utan det är företagen då. Men vilka ansvarar för att de är säkra?
- HÅVARD: 0:10:13 Alltså, vi har olika nivåer med kontroller. Alltså, det börjar med vår terms of service, där vår ... om man är en säljare på Wish så ska man inte sälja något som är farligt. Man ska inte sälja saker som innehåller farliga kemikalier. Man ska också följa lokal lovgivning. Så det står i våra terms. Självklart så har vi runt en miljon olika tillverkare och butiker på plattformen, så det är svårt att kontrollera allt

100 procent. Så då har vi nästa steg när vi tar det här att vi skannar. Inventarium av allt som blir lastat upp för nya tillverkare och butiker. Nästa steg efter det är att vi har en machine learning algoritm som går igenom alla produkterna på plattformen och flaggar produkter som algoritmen menar kan vara farliga. Algoritmen är baserad på runt 64 olika regler. En regel kan till exempel vara att om vi ser i kommentarfältet runt en produkt, att folk skriver negativa saker, eller att den får många one stars på produkten, så tas den bort automatiskt. Så varje månad tar vi bort runt åtta miljoner produkter på plattformen.

MODERATOR: 0:11:31 Du, i den här undersökningen då som Kemikalieinspektionen gjorde så tittade de bland annat på mobilladdare. De hade första tagits in av elsäkerhetsmyndigheten och testats, och sen fick Kemikalieinspektionen testa dem. De hade så sålts via er. Vad är din kommentar till att de upptäckte bly i de här laddarna?

HÅVARD: 0:11:53 Det ska inte ske, det går emot våra regler. Och när det sker så har vi varit i kontakt med Kemikalieinspektionen och vi tar bort de här produkterna med en gång från plattformen. Och för tillverkarna eller butiken som har lagt upp den produkten ... för dem så får det vara konsekvenser allt från att mottaga böter till att de blir sparkade från plattformen för gott.

MODERATOR: 0:12:16 Hur ofta händer det att ni får avvisa ett företag för att de säljer...

HÅVARD: 0:12:22 Jag har inte data på det.



- MODERATOR: 0:12:25 Nej, men det händer ibland i alla fall?
- HÅVARD: 0:12:26 Det händer ofta. Alltså, för oss så är det ... alltså, det är några dåliga aktörer som gör det illa ... som lagar en dålig brukarupplevelse för många. Så vi har inte något emot att sparka av tillverkaren från plattformen.
- MODERATOR: 0:12:41 Du, det här du sa algoritmen, att algoritmen kan söka av ämnen. Men kan man via en algoritm upptäcka kadmium?
- HÅVARD: 0:12:51 Nej, det är en utmaning. Så nästa steg efter algoritmen är att vi har ett team i Indien som går igenom produkter som har blivit flaggade som riskprodukter [??]. Då gör de en manuell check. När det kommer till testning av produkter så är vi som sagt en plattform. Precis som Amazon, precis som Ebay, AliExpress. Så det är ofta ... det är upp till butiken själv att se till att produkterna följer riktlinjerna. Precis som med CE-märkning så är det också ... detta är en frivillig rapportering som tillverkaren gör själv, där de siar själva att det här inte är en farlig produkt. Så nästa steg för oss är att vi ska gå tätare igenom och se vilka slags produkter på plattformen som har CE-märkning och vilka produkter som inte har det. För att få ge kunden mer information om vilka produkter som har CE-märkningen och inte. Och ett steg efter det är då att utforska hur ska man då sörja för att det vi säger är sant, i förhållande till CE-märkningen är faktiskt sant. Och då måste vi inventera hur vi då eventuellt ska testa diverse produkter på plattformen. Men det är en stor utmaning när man har 180 miljoner produkter. Och det är att finna de här testerna och produkterna till att ha någon som är statistiskt

relevant är då en utmaning. Så det är något vi jobbar med aktivt.

MODERATOR: 0:14:22 Hur ser du rent allmänt på att produkter som säljs via er plattform, via andras plattformar, att de ändå ... och även via butiker då, att de ändå kan innehålla ämnen som är giftiga och förbjudna på den europeiska marknaden?

HÅVARD: 0:14:36 Nej, men det är inte bra, det är inte som det ska vara. Så vi är i en väldigt intressant period nu i e-handel. För det är många plattformar på plats, och det är mycket handel som går över landgränser från Asien till Europa, från USA till Europa. Och konsumenten har nog blivit van vid det att de kan hitta vad de vill över hela världen. Så då måste man också tänka på, hur kan man hitta bättre lösningar för den här typen av handel. Alltså, att om man ser på en tillverkare eller en butik som säljer på Wish i dag, så är det en butik som använder Wish som en marknadsplats. Men på samma gång så säljer de genom AliExpress, de säljer genom Ebay, de säljer genom Amazon. De kan integrera sig med sajter som Shoppify, och då går produkterna ut på kanske flera hundratals sidor över hela världen. Så e-commerce har ändrat sig väldigt mycket, så vi måste hitta nya regler som passar bättre för den här typen av handel.

MODERATOR: 0:15:38 Tack så mycket Håvard som kommer tillbaka också lite senare. Då skulle jag vilja få upp Cecilia Tisell. Och du är generaldirektör för Konsumentverket.

[applåder]

CECILIA: 0:15:54 Stämmer.

- MODERATOR: 0:15:54 Du, hur ser ni på att Kemikalieinspektionen i sin tillsyn i fjol fick de här resultaten på de här varorna från internationella E-handeln?
- CECILIA: 0:16:06 Jag är inte förvånad, utan jag kan väl bekräfta den bilden. Att handlar man utifrån länder utanför EU, då kan man inte räkna med att produkterna ska fylla samma säkerhetskrav som om man handlar inom Europa.
- MODERATOR: 0:16:20 Men alltså hur arbetar ni då med tillsynen av e-handeln?
- CECILIA :. 0:16:26 Ja, det är flera myndigheter som arbetar med tillsyn av det man köper på e-handel. Så vi är bara en aktör. Och vi kan väl säga att digitaliseringen har fört med sig många fördelar för konsumenterna, men också utmaningar. Och handlar man inom EU, då finns det system och regler som bojar för att varor och tjänster är säkra, liksom att det finns regler om konsumentskydd, att man reklamera och ångra köp och så vidare. Det kan man alltså inte räkna när man handlar utifrån. Och hur arbetar vi med det då? Ja, det är så mycket enklare när det är fråga om handel inom Europa, för där har vi gemensamma regler, vi har samarbetsformer. Man kan vända sig till Hallå konsument och Konsument Europa och få råd och så vidare. Och tillsynen, ja, vi tillsynar inte privatpersoners köp på nätet, det kan vi inte göra. Så här står myndigheter inför en stor utmaning. Det ligger ett stort ansvar på den enskilda konsumenten att ta ansvar för att man köper så säkra produkter man kan, och att man kontrollerar att man kan få tag på det här företaget och så vidare.

- MODERATOR: 0:17:49 Nej, men just det, den stora frågan är alltså bryr sig konsumenter om, om produkter är giftiga? De flesta tänker trots allt inte svälja sina smycken och så där. Alltså, går man i allmänhet på lägsta pris som konsument?
- CECILIA: 0:18:01 Ja, jag tror att det tyvärr är väldigt vanligt att priset blir avgörande. Sen är det klart att man inte vill köpa laddare som riskerar att tända eld på huset. Och man vill inte köpa smycken som innehåller gift och använda själv eller ge bort till någon. Nu har vi pratat om elektronik, och vi har pratat om kemikalier. Men leksaker och barnprodukter är andra produkter där jag tycker att man ska vara särskilt försiktig. Jag menar, beställer du en gästol som till exempel inte motsvarar de krav vi har i EU, ja, då finns inte den där spärren som hindrar att barnet åker ner för trappan till exempel. Eller produkterna innehåller smådelar som gör att barnet kan kvävas. Det finns väl ingen som vill köpa leksaker som sätter barnens hälsa på spel.
- MODERATOR: 0:18:50 Nej, nu tänkte jag sätta teckentolkarna på prov här. Ett ämne som heter ftalater, som heter. det heter kanske ftalater?
- CECILIA: 0:19:01 Ftalater.
- MODERATOR: 0:19:01 Det stavas bara med F.
- CECILIA :. 0:19:03 Giftig plast.
- MODERATOR: 0:19:04 Ja, giftig plast. Berätta om det ämnen, därför att det återkommer när man läser rapporterna, kemikalierapporterna.

CECILIA: 0:19:12 Ja, då var det Agneta här som snarare skulle prata om giftiga ftalater.

MODERATOR: 0:19:17 Ja, ja, just det.

CECILIA: 0:19:18 Så det passar jag nog. Men det är klart att det är någonting vi ser förekommer i leksaker också.

MODERATOR: 0:19:24 Men alltså, hur ser du på det här? Alltså, vi har ändå ... vi litar på våra myndigheter, men nu så har inte myndigheterna problemen riktigt inom räckhåll. Hur ska vi kunna bli den här typen av duktiga konsumenter? Vi kan inte ha egna labb allihopa.

CECILIA: 0:19:39 Det där är en jättesvår utmaning. Och när myndigheterna inte kan använda sina ordinarie tillsynsregler, vad gör man då? Ja, nu säger jag en klyscha här, men det bästa konsumentskyddet är alltid en kritisk och försiktig konsument. Och hur gör man då, att konsumenten blir sund, skeptiska och kritiska? Det är verkligen en gigantisk utmaning, och det vet vi myndigheter som har arbetat med att försöka nå fram med bra information. Det är inte lätt, vi vet att konsumenter frågar efter den här viktiga informationen först när problemet är ett faktum. Då är det lite sent, men det är klart att vi måste försöka ge konsumenterna den information de kan behöva för att ändå bli den där kritiska medvetna konsumenten.

MODERATOR: 0:20:32 Tack så mycket Cecilia. Då skulle jag vilja få upp Ann Christiansson från Svensk Handel. Välkommen.

[applåder]

MODERATOR: 0:20:44 Och Svensk Handel är då handelsföretagens bransch- och intresseorganisation. Och du är politisk expert på ...?

ANN: 0:20:52 Näringspolitisk expert.

MODERATOR: 0:20:54 Näringspolitisk expert. Produktsäkerhet är din grej?

ANN: 0:20:57 Ja, miljö och kvalitet.

MODERATOR: 0:20:58 Du, hur viktigt är det för er att förhindra att det finns giftiga kemikalier då i produkter som säljs i handeln?

ANN: 0:21:06 Alltså, kemikaliefrågor som har vuxit i betydelse de senaste åren, och det är någonting som företagen prioriterar och kämpar jättemycket med. Och vi som organisation tycker det är jätteviktiga frågor, för det är också en förtroendefråga för branschen och för företagen.

MODERATOR: 0:21:24 Ni får kännedom ändå då och då om att era medlemsföretag säljer någonting med giftiga ämnen i låt säga. Vad gör ni då?

ANN: 0:21:32 Alltså, vi är en medlemsorganisation, så vår roll är att stötta och hjälpa våra medlemsföretag och informera dem om befintlig lagstiftning. Och sen så får man väl ändå säga att majoriteten av de produkter som säljs på svenska marknaden är säkra, för att vi har fungerande regelverk, och vi har myndigheter som är på tårna. Och våra ... alltså, majoriteten av företagen som säljer produkter vill att de är schysta. Oftast är någonting då som kanske har gått fel eller ren okunskap. Så att vi är inte poliser och går ut, utan det är snarare att vi har dialog och har referensgrupper, och kanske också har dialog med myndigheten i fråga.

- MODERATOR: 0:22:14 Och även på EU-nivå eller?
- ANN: 0:22:16 Ja, vi är medlemmar i någonting som heter EuroCommerce, som är vår Brysselorganisation. Och där samarbetar vi tillsammans med våra likvärdiga organisationer runt om i EU och tittar på olika frågor som är gemensamma utmaningar för handeln.
- MODERATOR: 0:22:31 Nu är det här ... pratar vi mest just om säkerheten för konsumenter. Men det här är också en konkurrensfråga antar jag?
- ANN: 0:22:40 Ja, alltså vi ser ... alltså, digitalisering och teknikutveckling har varit fantastisk och skapat massa nya möjligheter. Men vi ser en utmaning i och med den här växande privatimporten och försäljning via plattformar, för att lagstiftning har inte riktigt hängt med den här snabba utvecklingen. Och som det är i dag så har inte plattformar som säljer produkter från tredje land samma ansvar som företag som verkar inom Sverige och EU. Och det snedvrider konkurrensen i och med att det kostar pengar att vara ansvarsfull och avsätta resurser och se till att man verkligen lever upp till all lagstiftning.
- MODERATOR: 0:23:21 Finns det någon möjlighet för företagen eller Sverige eller EU att komma åt så att säga tillverkarna i Kina eller föra en dialog med dem och så där? Alltså, lösa problemen där de uppstår egentligen i produktionen?
- ANN: 0:23:35 Alltså, bra fråga. Alltså, våra medlemmar som har produktion där borta som är stora, de har folk på plats just för att försöka hindra det, och jobbar systematiskt med produktsäkerhet och kemikaliearbete. Sen är det svårt för

Sverige eller EU att ha inspektörer på plats i fabriker i Asien. Men vi skulle verkligen vilja ... och det är någonting som vi har drivit härifrån och via EuroCommerce, att just plattformarna fick ett mer aktivt ansvar för de produkter man förmedlar. För nu har man ett passivt ansvar att om då en konsument eller myndighet uppmärksammar, då agerar man förhoppningsvis. Men ...

MODERATOR: 0:24:13 Men de verkar ha här som Håvard beskrev, att de har kontroller och de har ... undersöker dem i Indien och så vidare. Och de kastar ut folk.

ANN: 0:24:21 Ja, det var positivt att höra. Men jag tror att alla kanske inte är lika föregångarna som Wish jobbar. För att det kommer in en hel del produkter som då ... jag tror inte någon har granskat. Men jag tycker det låter positivt om man har börjat mer systematisk att granska de företag som säljer på plattformarna.

MODERATOR: 0:24:42 Vad är det för spaning då du har tio år fram i tiden låt säga? Hur kommer det vara då?

ANN: 0:24:47 Oj [skratt]. Svår fråga. Ja, men då hoppas vi kanske att det ... det har varit lite vilda västern, att det är nytt och att både konsumenter och e-handel har stabiliserats lite och hittat ... kommit ikapp med lagstiftning och att konkurrensvillkoren är mer jämbördiga. Oavsett om man säljer fysiskt eller digitalt och så där.

MODERATOR: 0:25:09 Och kineserna har ändrat sig då i fabrikena kan vi hoppas. Tack så länge Ann som kommer tillbaka sen också. Och vi har nu Jan Bertoft. Där är du, generalsekreterare för Sveriges konsumenter. Välkommen!



[applåder]

JAN: 0:25:23 Tack.

MODERATOR: 0:25:27 Ni bevakar konsumenternas intressen?

JAN: 0:25:29 Det kan man säga. Vi är en ideell, fristående konsumentorganisation, som ska ta tillvara svenska konsumenters intressen. Både i Sverige och vi jobbar rätt mycket i EU också.

MODERATOR: 0:25:38 Glöm inte all den publik som sitter där.

JAN: 0:25:40 Precis.

MODERATOR: 0:25:41 Ja, där. Du, hur ser ni på resultatet då av Kemikalieinspektionens tillsyn i fjol som vi pratar om här?

JAN: 0:25:49 Väldigt allvarlig, inte helt förvånande. Och håller med om det, det finns andra rapporter också. Jag tog med en ifrån förbrukarrådet Tänk, vår danska systerorganisation som har kollat efter just ftalater, som hittades i nio utav 29 som köptes på Wish, Ebay och Amazon. Den är från juni nu den här rapporten. Men det finns många andra såna rapporter också. Det är oerhört alarmerande tycker jag, och är ett stort problem. Inte bara en utmaning, utan det är faktiskt ett stort problem. Och när det gäller e-handeln, det finns fördelar självfallet, men det är också så att den är ... att det leder till problem, därför att det kan vara farliga varor, kemikalier, elsäkerhet och så vidare. Det kan vara problem med att reklamera och få tag på någon ... det är väldigt många konsumenter som klagat över det också. Och sen kan man ifrågasätta, ska vi köpa plast tvärsöver jordklotet och så där, det är en lite annan diskussion, men

det är också ... Så det finns väldigt mycket man kan diskutera, och det här växer bara. Och det är plattformar, och plattformar är någonting som blir allt större också. Och då är det en rättslig fråga lite grann, vem har ansvaret egentligen? Där är inte lagstiftningen riktig mogen nu.

MODERATOR: 0:26:53 Nej. Ni har fler spännande projekt i pipeline har jag förstått det. Något om Kinahandeln, det handlar om någon kemikalie-app. Kan du berätta lite om det?

JAN: 0:27:02 Kemikalie-appen är någonting som lanseras nu, smyglanseras nu. Det finns en broschyr där som står i stället. Och projektledaren sitter där i vit tröja, Maria Hammarling. Det gör vi ihop med 20 organisationer i 13 länder, och tanken är att man ska ha en app, och så ska man skanna streckkoden. Och så ska man få reda på om det är kemikalier från den listan på särskilt farliga kemikalier – SVHC kallas den på EU-språk. Och om man inte får något svar där så kan man då få hjälp att skicka en fråga. För det är det man har. Alltså den möjligheten som man som konsument har enligt Reach, alltså den europeiska kemikalielagstiftningen. Eftersom inte alla är kemister, och vi är inte alla ... har inte hur mycket tid som helst och så vidare, så är vår enda möjlighet just nu att faktiskt skicka en fråga. Och så ska man då inom 45 dagar få någon sorts svar, vilket inte alltid sker. Och företagen är inte heller så himla medvetna om den här rättigheten som konsumenterna har heller. Så vi har väldigt små möjligheter som konsument. Det är alltså ett projekt, det ska då hjälpa till. Och sen har vi då ett projekt som vi inte riktigt är färdiga med, och där projektledaren sitter där, också med Sinan Akdag, som handlar om elsäkerhet. Men vi skulle gärna utvidga det här,

och det gäller just att vara en ... det som kallas inom EU för private enforcement, att frivilliga organisationer hjälper till med tillsyn, eftersom frivilliga organisationer har andra möjligheter att titta sig omkring. Alltså upptäcka varor genom att man har många medlemmar och så vidare. Men också det att man kan vara väldigt verbal, ibland provokativ.

MODERATOR: 0:28:42 Men du, det står alltså här i mina anteckningar, Kinahandeln. Så har jag skrivit ”intressant” här med utropstecken bredvid.

JAN: 0:28:50 Ja, det är intressant. Nej, men alltså det är ett projekt där vi ska tillsammans med Elsäkerhetsverket som det är än så länge. Möjligen flera myndigheter i framtiden också, se vad vi kan hitta för någonting ute på marknaden och så agera utifrån det. Det är Elsäkerhetsverket som sköter själva tillsynen, som har de juridiska verktygen. Och vi ska samarbeta där, och det är en liten ny form som vi är ganska spända på.

MODERATOR: 0:29:15 Du, vad tror du ... om man ska se nu oddsen nu här för förändringar. Alltså, dels det här förändringar ... chansen att förändra där problemen uppstår, i själva tillverkningen i Kina. Eller att få till stånd förändringar via plattformarna till exempel. Vad är de mest framkomliga vägarna tror du?

JAN: 0:29:33 Ja, överallt så att säga. Alltså, jag tycker det är väldigt viktigt här, i och med att systemet bygger väldigt mycket på frivillighet. Och så är det då tillsynen som är väldigt svår. Den kan vara svår nog inom EU. Det handlar väldigt mycket både om verktyg och om resurser. Och så

bygger det också på att konsumenterna ska vara medvetna och aktiva. Och det där är viktigt att man inte ställer för stora krav på konsumenterna, alltså att man kan inte vara detektiv som vanlig stressad småbarnsförälder. Och det här är ofta saker som vänder sig till barn. Alltså, de här 29 grejerna, eller nio som man hette, det var leksaker. Alla vet att barn upptäcker världen genom munnen. Så att det är väldigt, väldigt allvarligt att det inte är bättre. Och då måste det till både att myndigheten ... Och det kommer vi diskutera, att myndigheterna får kanske andra verktyg, andra redskap, organisationer som Svensk Handel kan agera, att plattformarna själva är mycket mer på tårna än vad ni är nu. Alla plattformar. Och sen måste man ... sen är det frågan, hur mycket kan man göra åt en kinesisk fabrik, som tillverkar jättemycket åt hela världen, och som naturligtvis har sina lönsamhetsskäl att tillverka med just de här kemikalierna. Det är en väldigt stor fråga som vi måste ta tag i ganska snart.

- MODERATOR: 0:30:51 Jag måste testa dig också, exakt vad är ftalater?
- JAN: 0:30:54 Det är ett hormonstörande ämne.
- MODERATOR: 0:30:59 Som man inte ska försöka få i sig?
- JAN: 0:30:59 Sen vet jag inte mer [skratt]. Nej, men det är inget bra, det kan jag säga. Det kan jag berätta.
- MODERATOR: 0:31:04 Okej, då ska vi tala framåt om lösningarna. Så om du står kvar här Jan skulle jag vilja be alla ni som har varit med, Håvard, Agneta, Ann, Cecilia, att komma upp. Och jag skulle vilja börja då med er Agneta och Cecilia som är myndighetschefer. Ansvaret då, det ligger hos

myndigheterna. Agneta, alltså vad är ert vanligaste råd till företag baserade i Sverige?

AGNETA: 0:31:35 Att de har egna kontroller på sina leverantörer. Dels ställer krav, skriver avtal, tar certifikat, och får verkligen verktyg som garanterar leveranserna och innehållet i de varorna som köps in, och sen gör egna stickprover, den egenkontroll de behöver göra också, så att det stämmer.

MODERATOR: 0:31:59 Du, blir det juridiskt någon skillnad ifall varorna har lagrats i Europa till exempel?

AGNETA: 0:32:06 Nej, det ...

MODERATOR: 0:32:07 Det blir ingen skillnad?

AGNETA: 0:32:08 Nej, det är samma EU-lagstiftning som gäller inom hela EU.

MODERATOR: Cecilia, vi har pratat om det här då att man inte ska äta upp sina mobilladdare och så där. Men alltså de internationella myndighetssamarbetena, kan ni berätta ytterligare lite mer om det?

CECILIA: 0:32:27 Ja, det gör vi inom EU. Där finns det ... jag menar bland annat att ... där samarbetar man i branschen också och tar fram standarder. Men det handlar om den inre marknaden. När det handlar om den globala marknaden utanför EU, där har vi verkligen inte kommit så långt. Men den avgående kommissionen har konstaterat till exempel att Europa behöver samarbeta med länder utanför EU, finna former för det. Och då är det ... Kina är en väldigt stor och relevant aktör. Jag vet inte hur stor andel av alla leksaker till exempel som tillverkas i Kina. Men att man kan samarbeta

inom produktsäkerhetsområdet. Och jag skulle tro att den nya kommissionen kommer att vilja fortsätta det arbetet.

AGNETA: 0:33:20 En liten kommentar där då. För att EU-kommissionen har ett arbete som har påbörjats nu med de stora plattformarna, några stycken som har ...

MODERATOR: 0:33:27 Just det, fyra va? Eller något, ja.

AGNETA: 0:33:28 Ja, som har tagit på sig ett större ansvar. Både att ge information och ta bort farliga produkter från marknaden och så. Det är en framkomlig väg, de kommer göra mer utvärderingar sen av det för att se antagligen tänker jag vilka regler som skulle kunna utvecklas vidare utefter det sen. Men där är en viktig tycker jag samarbete som behöver hända med flera marknadsplattformar tänker jag.

MODERATOR: 0:33:51 Känns det lovande så att säga det?

AGNETA: 0:33:53 Ja, det tycker jag, men det har precis börjat. Vi har inte sett några resultat riktigt än.

MODERATOR: 0:33:57 Nej, vad säger du då Cecilia om det?

CECILIA: 0:33:58 Nej, men jag håller med om det. Eftersom vi har svårt att nå fram med den traditionella tillsynen och de regler vi har i dag, så tror jag ändå på dialog, och plattformarna är så stora och mäktiga. Så kan vi få fram ett konstruktivt samarbete med dem så tror jag att det finns bra förutsättningar i det. Och som sagt var, väldigt gärna med de länderna som de här plattformarna finns i.

MODERATOR: 0:34:23 Jag vill nu snart ... ni kan börja vifta så när ni vill. Men jag vill också fråga er, har ni själva några frågor till varandra när ni nu har suttit och lyssnar?

JAN: 0:34:34 Får jag ställa en fråga?

CECILIA??: 0:34:36 Till mig?

JAN: 0:34:37 Ja, eller till er två. Om ni hade en önskedröm på tillsynsverktyg, om ni fick drömma fritt eller sanktionsmöjlighet eller så. Finns det någon sån?

AGNETA: 0:34:49 Alltså, jag tänker att man måste jobba på den internationella, globala arenan också. Alltså, vi har pågående arbete globalt inom ... för att få till en kemikalieramslagstiftning som ställer krav på innehåll av kemikalier på global nivå. Och det tror jag är helt nödvändigt, så att det inte bara håller sig till Europa och EU, utan att alla länder följer samma lagstiftning.

CECILIA: 0:35:11 Alltså, det är ett önsketänkande som jag delar, och sen om det är realistiskt, det vet jag inte. Men det är klart att hade vi harmoniserade regler och möjligheter globalt så skulle det vara till stor nytta.

AGNETA: 0:35:23 Det pågår ett arbete för att få fram en ramkommission av kemikalier på den globala nivån. Så vi hoppas mycket på att den ska falla på plats.

CECILIA: 0:35:30 Och då hoppas vi att det bara är ett första led. Att det handlar inte bara om kemikalier, utan generell produktsäkerhet.

MODERATOR: 0:35:38 Ann och Håvard, vill ni komma in med någonting här, myndighet...?

HÅVARD: 0:35:42 Alltså, det är en väldigt intressant fråga som var till för framtiden. Alltså, det är att jobba internationellt direkt mot Kina på EU-nivå tror jag är viktigt. En annan sak som

jag har snackat med ett svenskt startup som heter CE Check, som utvecklar den teknologin som man ser på blockchain. För ett problem är att sedan något är CE-märkt så är det ... dokumentation är kanske inte alltid 100 %. Den kan vara skapad i [hör inte 0:36:08], den kan vara förfalskad. Så den lösningen de hade då var att när man lägger upp sina CE-dokumentationer, så lägger man in i en blockchain som är datastämplat, som är en OpenLedger, så alla kan se dokumentationen, så det är transparent för alla i hela världen. Och då kunde man kommunicera med sånt till exempel med appen Jan snackar om. Att om man skannar då produktnumret, så får man då tillgång till allt som är gjort av checks, alltså är CE-dokumentation tillgänglig, vilka labb är det som har testat produkten. För jag tror jag det är väldigt viktigt. Och när vi ser på det här med de här leksakerna då i Danmark, den här rapporten, så är det ett problem med plattformar som oss och andra aktörer. Men i tillägg när man ser på statistiken på testerna, så är det fortsatt oroväckande höga kemikalienivåer i produkter som har tagits in i marknaden av lokala importörer. Så det är också ett tecken på att kanske strukturen inte fungerar 100 procent, och att vi måste ha ett nytt tänk så att det fungerar för alla.

MODERATOR: 0:37:20 Ville du sticka in något där?

ANN: 0:37:23 Nej, men jag tänkte att ... jag tycker det är jättebra initiativ det Kemikalieinspektionen har gjort och det Elsäkerhetsverket gjorde. Just med tanke på digitalisering och globalisering, att världen har kommit närmre den här privatimporten, att myndigheterna verkligen försöker hitta och göra riskbaserad tillsyn. Och att då nu försöka



approchera och köpt in produkter och testat och se hur det funkar.

AGNETA: 0:37:48 Vi fortsätter med det. Vi har ett nordiskt projekt i år i samarbete med de alla nordiska länderna. Och sen fortsätter vi med ett EU-projekt nästa år för att ytterligare bredda tillsynen på E-handeln. Och utifrån det sen så hoppas vi att vi kommer fram till lite muskler och starkare tillsynsapproacher eller vad man ska säga, som även kan spridas internationellt.

ANN: 0:38:10 Ja, för jag tror det är bra föredömen att svenska myndigheter tillsammans med EU ... att man behöver bredda sitt tillsynsområde och samarbete på internationell ...

AGNETA: 0:38:19 Vi är projektledare för det projektet då som sker nästa år, vilket vi tycker är jätteroligt att vi kan vara det.

BJÖRN: 0:38:30 Du har hört en inspelning från Kemikalieinspektionens seminarium om e-handel från Almedalen juli 2019. Om du vill höra mer så finns hela samtalet som en video på vår webbplats, kemikalieinspektionen.se. Sök efter Almedalen för att hitta inspelningen. Tips och råd om kemikalier i vardagen hittar du på kemikalieinspektion.se/konsument, under rubriker ”tips för en kemikaliesmart vardag”, finns bland annat råd om hur du handlar säkert på nätet. Nu är podden strax slut. Jag heter Björn Malmström, och är pressansvarig på Kemikalieinspektionen, och hoppas att du vill lyssna på flera avsnitt av podden framöver. Hejdå från oss för den här gången.